

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy JUDr. Jaroslava Vlašína a soudců JUDr. Milana Kamlacha a JUDr. Jiřího Pally v právní věci žalobce: **J. B.**, zastoupeného JUDr. Jaroslavou Heřmanovou, advokátkou se sídlem Olomoucká 2, Opava, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Křížová 25, Praha 5, o přezkoumání rozhodnutí žalované ze dne 4. 7. 2007, č. j. x, o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 11. 8. 2008, č. j. 43 Cad 170/2007 – 28,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost **s e z a m í t á .**
- II. Žádný z účastníků **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

O d ů v o d n ě n í :

Včas podanou kasační stížností napadl žalobce (dále též „stěžovatel“) v záhlaví uvedený rozsudek Krajského soudu v Ostravě, kterým byla zamítnuta jeho žaloba proti rozhodnutí žalované ze dne 4. 7. 2007, č. j. x. Česká správa sociálního zabezpečení tímto rozhodnutím zamítla žádost stěžovatele o přiznání starobního důchodu pro nesplnění podmínek ust. § 29 a § 74 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 155/1995 Sb.“). V odůvodnění rozhodnutí žalovaná konstatovala, že žalobci nárok na starobní důchod nevznikl, protože nezískal potřebných 15 roků v I.AA kategorii ani 20 let v I.A a v I.AA pracovní kategorii, podle dokladů v této kategorii získal celkem 14 roků a 149 dní.

Proti tomuto rozhodnutí podal žalobce žalobu, v níž namítal, že splnil všechny podmínky pro přiznání starobního důchodu z I.AA důchodové kategorie. Pracoval v dole a k naplnění prašné expozice u něj došlo už k 8. 9. 1992, a to na 118%, proto mu nebylo povoleno dále fárat. Odmítl uzavřít dohodu o rozvázání pracovního poměru, přesto s ním

byl pracovní poměr ukončen. V minulosti byl ubezpečován, že má zachovalý nárok na důchod v 50 letech v důsledku neschopnosti práce v hlubinném dole z důvodu nemoci z povolání. O důchod požádal až po dosažení 55 let a předpokládal, že mu bude přiznán včetně zvýšení.

Ze správního spisu krajský soud zjistil, že žalobce uplatnil žádost o přiznání starobního důchodu dne 14. 5. 2007, přičemž žádal o jeho přiznání od 8. 8. 2007, kdy dovršil 55 let. Žalobce odpracoval v I. A kategorii 925 dnů, tj. 2 roky a 195 dní a v I.AA kategorii 5 259 dnů, tj. 14 roků a 149 dnů. Z materiálů, které krajskému soudu na jeho vyžádání zaslala OKD a.s. Hornické muzeum, soud zjistil, že žalobce byl zaměstnán na bývalém Dole Vítězný únor, závod Koblov v době od 2. 5. 1978 do 8. 10. 1992. Z dohody o rozvázání pracovního poměru uzavřené mezi žalobcem a OKD Důl Odra Ostrava krajský soud dále zjistil, že byla datována dnem 9. 10. 1992, přičemž se v ní uvádí, že pracovní poměr se rozvazuje a pracovní poměr končí dnem 8. 10. 1992.

Krajský soud v odůvodnění rozhodnutí ocitoval § 74, § 74a, § 76 zákona č. 155/1995 Sb. a dále § 21 odst. 1 zákona č. 100/1988 Sb.

Podle krajského soudu se žalobci nepodařilo prokázat, že by mu mohl být přiznán starobní důchod podle zákona č. 155/1995 Sb. s přihlédnutím k § 74 uvedeného zákona. Nesplnil totiž podmínku odpracování nejméně 15 roků v zaměstnání v I.AA pracovní kategorii uvedené v § 14 odst. 2 písm. a) a b) zákona č. 100/1988 Sb. Nesplnil ani podmínku odpracování 20 let v I.A a I.AA kategorii podle § 14 odst. 2 písm. b) až h) zákona č. 100/1988 Sb. Pokud jde o námitku žalobce, že k ukončení pracovního poměru došlo neplatně ke dni 8. 10. 1992, tuto okolnost žalobce neprokázal a rovněž ani nebyl veden pracovně právní spor o neplatnost uvedené dohody o rozvázání pracovního poměru. Jako nedůvodnou shledal krajský soud i námitku žalobce, že v období od 3. 11. 1975 do 30. 4. 1978 a od 2. 5. 1978 do 31. 12. 1985 pracoval jako „bílý zedník“, přičemž toto jeho zaměstnání mělo být zařazeno do I.AA kategorie, poněvadž podle předložených evidenčních listů nešlo o zařazení tohoto zaměstnání do I.AA kategorie.

Krajský soud žalobu zamítl jako nedůvodnou ve smyslu ust. § 78 odst. 7 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“).

Podanou kasační stížností napadl stěžovatel rozsudek Krajského soudu v Ostravě z důvodu podle ust. § 103 odst. 1 písm. a) a d) s. ř. s. Namítl, že bylo nesprávně rozhodováno podle zákona č. 155/1995 Sb., ačkoli mělo být rozhodnuto ve smyslu vyhlášky č. 19/1991 Sb. Krajský soud nepřihlédl ke skutečnosti, že byla u stěžovatele naplněna prašná expozice již v listopadu 1990 a již v této době měl být převeden na jinou vhodnou práci. V podzemí však pracoval až do 9. 9. 1992, kdy došlo k dalšímu zvýšení prašné expozice na 118%.

Krajský soud dále nevzal v úvahu § 4 vyhlášky č. 19/1991 Sb. a neposoudil jeho nároky v souvislosti s § 2 citované vyhlášky. Podle stěžovatele mu nárok na důchod vznikl v roce 2002, kdy dosáhl věku 50 let a splňoval veškeré podmínky pro starobní důchod, v tomto období stále platila vyhláška č. 19/1991 Sb. a krajský soud tedy nesprávně aplikoval zákon č. 155/1995 Sb.

Krajský soud rovněž nezhodnotil skutečnost, že dohoda o rozvázání pracovního poměru byla absolutně neplatná zaviněním zaměstnavatele stěžovatele. Dohoda byla sepsána dne 9. 10. 1992 a pracovní poměr skončil dne 8. 10. 1992.

Podle § 1 odst. 1 písm. b) a § 2 odst. 4 vyhlášky č. 19/1991 Sb. byl stěžovatel veden na úřadě práce, tím tedy splnil podmínku práce do 31. 12. 1992, a to vzhledem i k tomu, že mu nebyla zajištěna jiná vhodná práce.

Pokud stěžovatel uváděl, že pracoval jako bílý zedník, měl na mysli kategorii 1.A a i tato kategorie je rovněž započítávána pro stanovenou dobu pro starobní důchod ve věku 50 let.

Podle stěžovatele je tak nepochybné, že v kategorii 1.AA spolu s kategorií 1 A odpracoval 17 let. Poněvadž měl stěžovatel chorobu z povolání, postačilo k dosažení starobního důchodu ve věku 50 let odpracovat 15 let v první kategorii 1.A + 1.AA.

Stěžovatel navrhl, aby Nejvyšší správní soud rozsudek krajského soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Žalovaná se ve vyjádření ke kasační stížnosti ztotožnila s rozsudkem krajského soudu.

Nejvyšší správní soud přezkoumal napadený rozsudek krajského soudu z hlediska uplatněných stížných bodů, jakož i ve smyslu ust. § 109 odst. 3 s. ř. s., a po posouzení věci dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná. Vzhledem k tomu, že skutkový základ rozsudku krajského soudu nebyl mezi účastníky sporný a Nejvyšší správní soud jej považuje za dostatečně zjištěný, vycházel z něj sám i v řízení o kasační stížnosti.

V kasační stížnosti stěžovatel uvedl, že ji podává i z důvodů obsažených v ustanovení § 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s., respektive z důvodu vady řízení před soudem, která měla za následek nezákonné rozhodnutí ve věci samé. Takto obecně a zcela nekonkrétně formulovanou námitkou se Nejvyšší správní soud nemohl blíže zabývat.

Z obsahu námitek Nejvyšší správní soud dovodil, že další stížný důvod uplatnil stěžovatel podle ust. § 103 odst. 1 písm. b) s. ř. s., neboť namítal vady řízení před správním orgánem, pro něž měl krajský soud napadené rozhodnutí správního orgánu zrušit.

Stěžovatel totiž poukazoval na vznik jeho nároku na důchod již v roce 2002, kdy dosáhl věku 50 let, žalovaná si tedy podle stěžovatele zřejmě neujasnila předmět řízení, když o uvedeném nároku taktéž nerozhodla.

K tomu Nejvyšší správní soud uvádí, že předmět řízení, tj. nárok na starobní důchod, byl vymezen žádostí stěžovatele o starobní důchod, kde byl stěžovatelem jako požadovaný druh důchodu uveden starobní důchod v 55 letech z kategorie I.A a I.AA. Měl-li stěžovatel na mysli, byť to výslovně neuvedl, že žalovaná měla nárok stěžovatele posuzovat podle ust. § 76 zákona č. 155/1995 Sb., které odkazuje na nařízení vlády č. 557/1990 Sb., pak je vhodné nad rámec předmětu řízení určeného v žádosti o důchod pouze podotknout, že toto nařízení v § 2 stanovilo podmínku zaměstnání 15 let ve vybraných zaměstnáních v hornictví (tzv. 1AA pracovní kategorie) a skončení tohoto výkonu vybraného zaměstnání v hornictví do 31. března 1991. Tato námitka tedy není důvodná.

Další námitky stěžovatele již směřovaly do nesprávného právního posouzení věci krajským soudem (§ 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s.). Nesprávné právní posouzení věci spočívá buď v tom, že na správně zjištěný skutkový stav je aplikován nesprávný právní závěr, popř. je sice aplikován správný právní názor, ale tento je nesprávně vyložen.

Nejvyšší správní soud k okruhu těchto námitek předepisuje, že ustanovení § 29 zákon č. 155/1995 Sb. uvádí, že pojištěnec má nárok na starobní důchod, jestliže získal dobu pojištění nejméně a) 25 let a dosáhl aspoň věku potřebného pro vznik nároku na starobní důchod (dále jen "důchodový věk"), nebo b) 15 let a dosáhl aspoň 65 let věku, pokud nesplnil podmínky podle písmene a) má pojištěnec nárok na starobní důchod, jestliže získal dobu pojištění nejméně 25 let a dosáhl aspoň věku potřebného pro vznik nároku na starobní důchod.

Ustanovení § 74 citovaného zákona stanoví, že nároky na snížení věkové hranice pro vznik nároku na starobní důchod podle předpisů platných před 1. lednem 1996 po odpracování stanovené doby zaměstnání v I. pracovní kategorii nebo v I. (II.) kategorii funkcí zůstávají zachovány do 31. prosince 2018. Snížená věková hranice pro vznik nároku na starobní důchod se přitom považuje pro účely tohoto zákona za důchodový věk.

Podle § 21 odst. 1 zák. č. 100/1988 Sb. občan má nárok na starobní důchod, jestliže byl zaměstnán nejméně 25 roků a dosáhl věku aspoň

a) 55 let, byl-li zaměstnán nejméně 15 roků v zaměstnání uvedeném v § 14 odst. 2 písm. a) nebo nejméně 10 roků v takovém zaměstnání v uranových dolech,

b) 55 let, byl-li zaměstnán nejméně 15 roků v zaměstnání uvedeném v § 14 odst. 2 písm. b), jestliže byl z tohoto zaměstnání převeden nebo uvolněn z důvodů uvedených v § 12 odst. 3 písm. d) a e),

c) 55 let, byl-li zaměstnán nejméně 20 roků v zaměstnání uvedeném v § 14 odst. 2 písm. b) až h).

Podle § 14 odst. 2 zák. č. 100/1988 Sb., do I. pracovní kategorie jsou zařazena zaměstnání, v nichž se vykonávají soustavně a v průběhu kalendářního měsíce převážně práce rizikové, při kterých dochází k častým a trvalým poruchám zdraví pracujících působením škodlivých fyzikálních a chemických vlivů, a to a) zaměstnání v hornictví se stálým pracovištěm pod zemí v hlubinných dolech, b) ostatní zaměstnání v hornictví vykonávaná pod zemí v hlubinných dolech, c) zaměstnání pod zemí při provádění podzemních staveb hornickým způsobem, d) zaměstnání členů leteckých posádek a pracovníků soustavně činných v letadle za letu, e) zaměstnání členů posádek námořních lodí, f) zaměstnání, v nichž se vykonávají zvláště těžké a zdraví škodlivé práce v hutích nebo v těžkých chemických provozech, g) zaměstnání kesonářů a potápěčů, h) zaměstnání vykonávaná v prostředí ohroženém ve významné míře ionizujícím zářením při úpravě a konečném zpracování radioaktivních surovin, v jaderných elektrárnách a při obsluze cyklotronu a výzkumného reaktoru; (a dále další zaměstnání uvedená pod písmeny i–l tohoto ustanovení). Podle § 18 odst. 1 zák. č. 100/1988 Sb. v jeho znění do 31. 5. 1993, jako doba zaměstnání I. (II.) pracovní kategorie se započítává doba výkonu práce podle popisu pracovní činnosti zaměstnání uvedeného v příslušném resortním seznamu zaměstnání zařazených do I. a II. pracovní kategorie pro účely důchodového zabezpečení.

Pro posouzení věci stěžovatele je pak ještě nutno zdůraznit, že zaměstnání I. pracovní kategorie v hornictví, která se vykonávala pod zemí v hlubinných dolech, se od 1. 7. 1982 nařízením vlády č. 73/1982 Sb. rozdělila do dvou skupin, na které se váže v důchodovém zabezpečení rozdílný rozsah zvýhodnění. Jde o – zaměstnání I. pracovní kategorie v hornictví se stálým pracovištěm pod zemí v hlubinných dolech [§ 14 odst. 2 písm. a) zákona č. 100/1988 Sb., tzv. I. AA pracovní kategorie] a – ostatní zaměstnání I.

pracovní kategorie v hornictví vykonávaná pod zemí v hlubinných dolech [§ 14 odst. 2 písm. b) zákona o sociálním zabezpečení - tzv. I. A pracovní kategorie]. Na tomto místě Nejvyšší správní soud podotýká, že stěžovatel i krajský soud nesprávně považuje za I.AA pracovní kategorii zaměstnání uvedená v § 14 odst. 2 písm. a) i b) zákona č. 100/1988 Sb.

Z výše uvedeného tak vyplývá, že stěžovatel musel pro přiznání starobního důchodu vedle splnění první podmínky, dosažení věku 55 let, splnit i podmínku druhou, tedy odpracovat nejméně 15 roků v zaměstnání uvedeném v § 14 odst. 2 písm. a) zákona č. 100/1988 Sb. nebo nejméně 15 roků v zaměstnání uvedeném v § 14 odst. 2 písm. b), jestliže byl z tohoto zaměstnání převeden nebo uvolněn z důvodů uvedených v § 12 odst. 3 písm. d) a e) nebo nejméně 20 roků v zaměstnání uvedeném v § 14 odst. 2 písm. b) až h).

Splnění této podmínky však stěžovatel neprokázal, jak správně konstatovala žalovaná i krajský soud a jak bude vyloženo níže. K souboru námitek stěžovatele, jimiž se snažil dovodit delší trvání zaměstnání v I. pracovní kategorie v hornictví se stálým pracovištěm pod zemí v hlubinných dolech [§ 14 odst. 2 písm. a) zákona č. 100/1988 Sb., tzv. I. AA pracovní kategorie], proto uvádí Nejvyšší správní soud následující.

Pracovní poměr stěžovatele u Ostravsko-karvinského revíru, dolu Odra, skončil ke dni 8. 10. 1992 dohodou ve smyslu § 43 odst. 1 zákoníku práce. Vzhledem k obsahu dohody, uzavřené na podkladě formuláře, do něhož byly doplněny osobní údaje stěžovatele, datum uzavření dohody a důvody rozvázání pracovního poměru, a který jako takový byl zřejmě organizací používán pro uvedené případy opakovaně, není pochyb, že tímto dvoustranným projevem vůle mezi (podle tehdejší zákonné terminologie) organizací a pracovníkem byl mezi těmito dvěma subjekty práva jejich pracovněprávní vztah ukončen. Na tom nemůže změnit nic ani skutečnost, že důvodem rozvázání pracovního poměru bylo naplnění nejvyšší přípustné expozice podle vyhlášky č. 19/1991 Sb. Stěžovatel začal tuto dohodu zpochybňovat až při uplatňování nároku na starobní důchod, dohoda nebyla předmětem pracovněprávního sporu. Lze tedy souhlasit se závěry krajského soudu, který nepřisvědčil stěžovateli, že k ukončení pracovního poměru došlo neplatně.

Krajský soud podle stěžovatele nepřihlédl ke skutečnosti, že u něj byla naplněna prašná expozice již v listopadu 1990 a již v této době měl být převeden na jinou vhodnou práci. V podzemí však pracoval až do 9. 9. 1992, kdy došlo k dalšímu zvýšení prašné expozice na 118%.

Tato námitka stěžovatele by však rovněž nevedla k jinému závěru, než který učinila žalovaná a krajský soud. V jejím důsledku by stěžovatel odpracoval v I. pracovní kategorii v hornictví se stálým pracovištěm pod zemí v hlubinných dolech [§ 14 odst. 2 písm. a) zákona č. 100/1988 Sb., tzv. I. AA pracovní kategorie] ještě méně započitatelné doby. Podle vyhlášky č. 102/1987 Sb., která byla účinná do 30. 1. 1991, totiž v případě dosažení nejvyšší přípustné expozice převede organizace pracovníka zaměstnaného v I. pracovní kategorii v hornictví se stálým pracovištěm pod zemí v hlubinných dolech (I.AA prac. kategorie) na jinou vhodnou práci v podzemí hlubinného dolu nebo ho převede na jinou vhodnou práci na povrchu dolu nebo ho uvolní do jiné organizace (§ 2 odst. 1).

Nejvyšší přípustnou expozici stanoví závazný posudek příslušného orgánu hygienické služby. Účelem úpravy nejvyšší přípustné expozice je stanovit u zaměstnanců, kteří jsou při výkonu práce v podzemí dolu vystaveni nepříznivým vlivům pracovního prostředí, určité množství směn, po jejichž odpracování zaměstnanec nesmí nadále tuto

práci vykonávat a musí být přerazen na prokazatelně méně riziková pracoviště, jestliže vlivy nepříznivě působící na jeho zdraví nelze jinak odstranit a další setrvání zaměstnance na původním pracovišti by bylo zdrojem zvýšeného nebezpečí onemocnění (zejména vzniku nemocí z povolání). Dosažení nejvyšší přípustné expozice není onemocněním, respektive nemocí z povolání, jak stěžovatel mylně uvádí v kasační stížnosti. Úprava nejvyšší přípustné expozice uvedeným způsobem sleduje právě prevenci onemocnění profesionálního původu. Je nutné zdůraznit, že podmínku překročení nejvyšší přípustné expozice přitom pracovníci splňovali pouze proto, že nejvyšší přípustná expozice byla snížena, přičemž tito pracovníci měli tou dobou nově sníženou expozici již překročenu.

Obdobně byla tato situace upravena vyhláškou č. 19/1991 Sb., kdy pracovníka, který dosáhl nejvyšší přípustné expozice, organizace převedla na jinou vhodnou práci v podzemí hlubinného dolu nebo na povrchu dolu - § 2 citované vyhlášky. Nedošlo-li k převedení pracovníka na jinou vhodnou práci, rozvázala s ním organizace pracovní poměr, jak se stěžovateli stalo i v posuzované věci. Citovaná vyhláška tedy předpokládá situaci, kterou stěžovatel popsal v kasační stížnosti – rozvázání pracovního poměru, a pokud byl stěžovatel následně evidován v evidenci uchazečů o zaměstnání, nelze z žádného ustanovení právních předpisů dovozovat fikci přednesenou stěžovatelem o kontinuálním trvání jeho pracovního poměru až do 31. 12. 1992 (ten skončil ke dni 8. 10. 1992). Navíc zdejší soud nepřehlédl, že stěžovatel byl veden v evidenci uchazečů o zaměstnání v době od 12. 10. 1992 do 22. 11. 1992 a od 23. 11. 1992 měl být zaměstnán v podniku FA IRHOS – stavební firma Praha.

Nejvyšší správní soud dále uvádí, že hmotné zabezpečení pracovníků v hornictví stanovené vyhláškou č. 19/1991 Sb. mělo za účel kompenzovat ztrátu na výdělků u pracovníků, kteří se stali vzhledem ke svému zdravotnímu stavu dlouhodobě nezpůsobilými k dosavadní práci v důsledku výkonu této práce nebo kteří dosáhli nejvyšší přípustné expozice, a tímto způsobem ovlivnit pracovníky, jimž to umožňoval jejich zdravotní stav, aby přešli na jinou vhodnou práci, popřípadě aby absolvovali rekvalifikaci. Hlavním nárokem hmotného zabezpečení bylo zaplacení odstupného a mzdového vyrovnání, ostatně tyto částky byly vyplaceny i stěžovateli. Ustanovení § 4 citované vyhlášky upravovalo nároky pracovníků (nikoli žadatelů o důchod) či jiná plnění v jejich prospěch podle zvláštních předpisů (např. vyhláška č. 159/1970 Sb., o poskytování odměn při významných pracovních a životních výročích) nebo kolektivních smluv. Stěžovatel se tak zcela mýlí, odvozuje-li z této právní úpravy vznik jeho nároku na starobní důchod, tato úprava na posuzovanou věc nedopadá. Jak již bylo předestřeno výše a jak správně vyložila žalovaná i krajský soud, vznik nároku na starobní důchod v posuzované věci upravuje zákon č. 155/1995 Sb. v ustanovení § 29 a § 74 tohoto zákona.

Nejvyšší správní soud závěrem má za nepodložené i tvrzení stěžovatele, že v žalobě nepožadoval podřadit jeho zaměstnání „bílého zedníka“ do I.AA pracovní kategorie. Přednes zástupkyně žalobce uvedený v protokolu o jednání před krajským soudem ze dne 11. 8. 2008 svědčí o opaku a zdejší soud poznamenává, že pro posuzovanou dobu byly v seznamu druhů prací do I. pracovní kategorie pro účely důchodového zabezpečení zařazeny i práce v hutním zednictví při horkých pracích při opravách hutnických pecí (tzv. bílí zedníci). Lze tedy souhlasit se žalovanou i s krajským soudem, že tyto práce neodůvodňovaly jejich zařazení do I.AA kategorie - zaměstnání I. pracovní kategorie v hornictví se stálým pracovištěm pod zemí v hlubinných dolech, tudíž je ani nelze slučovat s

uvedenou kategorií I.AA pro účely vzniku nároku na starobní důchod podle § 21 odst. 1 písm. a) zákona č. 100/1988 Sb., jak požadoval stěžovatel v kasační stížnosti.

Ze všech výše uvedených důvodů dospěl Nejvyšší správní soud k závěru, že napadený rozsudek netrpí vadami podle § 103 odst. 1 písm. a), b) a d) s. ř. s. a kasační stížnost proto v souladu s § 110 odst. 1 s. ř. s. zamítl jako nedůvodnou.

O nákladech řízení rozhodl Nejvyšší správní soud podle § 60 odst. 1, 2 s. ř. s. za použití ustanovení § 120 téhož zákona. Stěžovatel neměl ve věci úspěch, žalovaná nemá právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti ze zákona. Nejvyšší správní soud proto rozhodl tak, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

P o u č e n í: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 14. května 2009

JUDr. Jaroslav Vlašín
předseda senátu